

Wystawa *Tropami kolczastych dinozaurów* w Muzeum Geologicznym PIG w Warszawie

W dniu 19.05.2006 r. z okazji święta Państwowego Instytutu Geologicznego w Muzeum Geologicznym PIG w Warszawie otwarto wystawę okresową *Tropami kolczastych dinozaurów*. Zaprezentowano na niej m.in. oryginały i odlewy tropów jurajskich dinozaurów z Polski i USA, rekonstrukcję kentrozaura (eksponowaną na tle planszy ukazującej uroki jurajskiej plaży okolic Bałtowa) i rekonstrukcję szkieletu stopy stegozaura (wykonaną przez Agatę Olszyńską). Oprócz tego na kilkunastu posterach zostały przedstawione dzieje poznawania dinozaurów i ich skamieniałych śladów, zwłaszcza zaś ewolucja poglądów na temat stegozaurów. Postery są ilustrowane archiwalnymi rycinami, zdjęciami i rysunkami tropów, szkieletów i rekonstrukcji dinozaurów, w tym zdjęciami i rysunkami wykonanymi przez autorów scenariusza wystawy — Gerarda Gierlińskiego i Karola Sabatha.

Ślady kopalnych gadów zaczęto opisywać w XIX wieku, w czasach pionierskich badań dinozaurów. Z czasem rozwinęła się paleoichnologia — dyscyplina zajmująca się badaniami skamieniałości śladowych. Okazała się ona bardzo przydatna w ustalaniu postawy i zachowań wymarłych zwierząt, a także stwierdzeniu ich występowania na obszarach, gdzie nie zachowały się oznaczalne skamieniałości szkieletowe (np. w jurze świętokrzyskiej).

Stegozaury to grupa dinozaurów roślinożernych, która pojawiła się na początku jury, osiągnęła rozkwit pod koniec jury i wymarła na długo przed innymi dinozaurami. Pierwsze, XIX-wieczne znaleziska szkieletów *Stegosaurus* pochodzą z odsłoneń górnokredowej formacji Morrison na zachodzie Stanów Zjednoczonych. Później stegozaury odkryto także w Chinach, Europie i Afryce. Rodzaj *Kentrosaurus*, którego szkielet odkryli niemieccy paleontolodzy w Afryce przed I wojną światową, miał na grzbiecie wąskie płyty i kolce. Kolce znajdowały się też na ogonie i na barkach dinozaura. Służyły one zapewne do obrony przed drapieżnikami.

Ozdobą ekspozycji jest model młodocianego osobnika kentrozaura, stojący na środku sali wystawowej im. J. Morozewicza, oraz dorosły, żeński osobnik kentrozaura (długości ok. 5 m) o wdzięcznym imieniu Zuzia, stojący w otoczeniu zieleni przed wejściem na teren Muzeum Geolo-

gicznego PIG. Po zamknięciu wystawy młody osobnik, nazwany przez dzieci Guciem, dołączy do Zuzi.

Modele kentrozaurów zostały wykonane w pracowni plastycznej Krzysztofa Kuchnio z Nowin Wielkich pod Gorzowem Wielkopolskim. Artysta ten jest twórcą m.in. modeli dinozaurów w Parku Jurajskim w Bałtowie koło Ostrowca Świętokrzyskiego, a także modeli dinozaurów znajdujących się w kilku zachodnioeuropejskich dinoparkach.

Badanie tropów dinozaurów doprowadziło do identyfikacji śladów wielu grup tych zwierząt. Ślady stegozaurów długo wymykały się tropicielom. Na wystawie przedstawiono kolejne próby ich wskazania, podejmowane w XX wieku przez różnych badaczy. Wciąż jednak były to próby nieudane, gdyż za każdym razem dochodzono do wniosku, że wiek, rozmieszczenie geograficzne i budowa owych domniemyanych śladów stegozaurów nie pasują do tej grupy, lecz raczej do innych dinozaurów, a nawet gadów ssakokształtnych. Ostatnio najlepszymi kandydatami są ślady szerokich, trójpalczastych stóp z późnej jury — pasują one do tylnych łap stegozaurów, a zarazem nie są znane inne ówczesne dinozaury, które mogłyby zostawić takie odciski. Jest tylko jeden problem: zostawiły je zwierzęta dwunożne.

Zmieniło to tradycyjne wyobrażenia na temat sylwetki i poruszania się stegozaurów. Okazało się, że dinozaury te, przedstawiane na wcześniejszych ilustracjach i na filmach (np. *Park Jurajski*) jako ociężałe czworonogi, poruszały się prawdopodobnie tylko na tylnych nogach. Pokazano tropy stegozaurów z klasycznych odsłoneń formacji Morrison (i dla porównania — smuklejsze odciski ornitopodów, które wcześniej identyfikowano jako stegozaurze), a także odlewy tropów odkrytych w skałach górnej jury okolic Bałtowa. Można też zobaczyć ślady wczesnojurajskich prastegozaurów — scelidozaurów — z Glinianego Lasu koło Mniowa, a także odlew tropu masywnych, czworonożnych kuzynów stegozaurów — ankylozaurów.

Otwarcia wystawy dokonali: zastępca dyrektora PIG ds. ekonomicznych Maria Magdalena Stacewicz, w towarzystwie Henryka Jacka Jezierskiego — dyrektora Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych MŚ oraz Krzysztofa Kuchnio. Powszechnym zainteresowaniem cieszyły się Gucio i Zuzia. Wkrótce po otwarciu wystawy nastąpiło odsłonięcie modelu Zuzi, którego dokonały Regi-

na Kramarska, dyrektor Oddziału Geologii Morza PIG, oraz Małgorzata Kuchnio, małżonka autora modelu. Stojący przed muzealną rotundą kentrozaur wzbudza żywe zainteresowanie przechodniów, którzy z tablicy informacyjnej na ogrodzeniu mogą dowiedzieć się więcej o tym dinozaurze, i jest dobrą reklamą wystawy.

Tego samego dnia odbyła się jeszcze jedna uroczystość. Na rogu ulic Rakowieckiej i Wiśniowej stanął naturalnej wielkości posąg mamuta (o wysokości 3,5 m i długości ok. 5,5 m). Również on został wykonany w pracowni plastycznej Krzysztofa Kuchnio, na podstawie modelu w skali 1 : 10, zaprojektowanego przez znaną artystkę-plastyka

Martę Szubert. Za wzór posłużył artystce szkielet mamuta eksponowany w sali głównej Muzeum Geologicznego PIG.

Mamy nadzieję, że wykonany w konwencji rzeźby ogrodowej model mamuta, ustawiony niedaleko głazu narzutowego pamiętającego epokę lodowcową, stanie się jednym z atrakcyjnych punktów na mapie turystycznej Warszawy i będzie kojarzony z Państwowym Instytutem Geologicznym i jego muzeum.

*Włodzimierz Mizerski & Karol Sabath
Serwis fotograficzny na str. 546*

Ministerstwo Środowiska

przegląd **GEOLOGICZNY**

PISMO INFORMACYJNE PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY GEOLOGICZNEJ

TOM 54 • NR 7 (LIPIEC) • 2006

Cena 12,00 zł
(w tym 0% VAT)

Indeks 370908
ISSN-0033-2151

Zdjęcie na okładce: Posąg mamuta stojący przed gmachem Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie — na skrzyżowaniu ulic Rakowieckiej i Wiśniowej (patrz str. 570). Fot. W. Matyjaszkiewicz

Wystawa *Tropami kolczastych dinozaurów* w Muzeum Geologicznym PIG w Warszawie (patrz str. 570)

Ryc. 1. Autorzy wystawy — (od lewej) Gerard Gierliński i Karol Sabath; za nimi Henryk Jacek Jezierski — dyrektor Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych MŚ. Ryc. 1–3 fot. A. Nowicka

Ryc. 2. Moment uroczystego otwarcia wystawy. Od prawej stoją: Henryk Jacek Jezierski, Magdalena Maria Stacewicz — zastępca dyrektora PIG i Krzysztof Kuchnio — twórca modeli dinozaurów i posągu mamuta

Ryc. 3. Mimo kolców, kentrozaura można pogłaskać

Ryc. 4. Tropo amerykańskich stegozaurów i model szkieletu stegozaura. Fot. I.B. Litwin

Ryc. 5. Największą atrakcją wystawy jest model młodego kentrozaura. Fot. A. Nowicka

Ryc. 6. Tropo wczesnojurajskiego prastegozaura — scelidozaura — z Glinianego Lasu koło Mniowa w regionie świętokrzyskim. Fot. M. Mizerska

